

**O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH
BORASIDAGI DAVLATNING SIYOSATI VA RAG‘BATLANTIRISH
MEXANIZMLARI.**

Aziza Rixsivayevna

University Of Managment And Future Technologies
Raqamli Iqtisodiyot Va Moliyaviy Texnologiyalar Fakulteti
“Iqtisodiyot” Kafedrası
Email: [_azizarixsivayevna@gmail.com](mailto:azizarixsivayevna@gmail.com)
Tel: +998 (978751990)

Annotatsiya

Mazkur annotatsiyada O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan davlat siyosati va uni qo‘llab-quvvatlovchi rag‘batlantirish mexanizmlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari sharoitida raqamli iqtisodiyot mamlakatlarning barqaror iqtisodiy o‘shishini ta‘minlovchi muhim omillardan biriga aylanib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekistonda raqamli texnologiyalarni iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga joriy etish davlat taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Annotatsiyada mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar, xususan, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasining mazmun-mohiyati va uning asosiy maqsadlari yoritib berilgan. Davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari sifatida elektron hukumat tizimini rivojlantirish, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini takomillashtirish hamda raqamli texnologiyalar asosida yangi iqtisodiy munosabatlarni shakllantirish masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Shuningdek, annotatsiyada raqamli iqtisodiyot subyektlarini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiluvchi rag‘batlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Jumladan, IT-soha vakillari uchun soliq va bojxona imtiyozlari, IT Park rezidentlariga yaratilgan preferensiyalar, startap loyihalarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimi hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining ahamiyati ko‘rsatib o‘tilgan. Bu chora-tadbirlar innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish, raqamli mahsulot va xizmatlar eksportini

kengaytirish hamda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Annotatsiyada, shuningdek, raqamli iqtisodiyotning samarali rivoji uchun inson kapitalining o'рни va raqamli ko'nikmalarga ega kadrlar tayyorlash masalalari yoritilgan. "Bir million dasturchi" loyihasi, IT-ta'lim dasturlari va innovatsion ekotizimni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslar ushbu jarayonda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan. Xulosa sifatida, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati va rag'batlantirish mexanizmlari iqtisodiy o'sish, boshqaruv samaradorligi va ijtimoiy farovonlikni oshirishda muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, davlat siyosati, raqamlashtirish, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, elektron hukumat, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, rag'batlantirish mexanizmlari, IT Park, innovatsion rivojlanish, raqamli infratuzilma..

Kirish

XXI asrda global iqtisodiy rivojlanish jarayonlari raqamli texnologiyalar ta'sirida tubdan o'zgarib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji natijasida iqtisodiy faoliyatning yangi shakli — raqamli iqtisodiyot shakllanib, u zamonaviy davlatlarning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylandi. Raqamli iqtisodiyot ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, xizmatlar sifati va tezkorligini oshirish hamda iqtisodiy munosabatlarda shaffoflikni ta'minlash imkonini bermoqda. Shu sababli dunyoning rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlari raqamli transformatsiyani davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilamoqda.

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi keng ma'noda raqamli texnologiyalar, internet, sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlar (Big Data), bulutli hisoblash va boshqa innovatsion yechimlar asosida shakllanadigan iqtisodiy munosabatlar tizimini anglatadi. Bu tizim nafaqat biznes va ishlab chiqarish sohalarini, balki davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash, moliya va ijtimoiy xizmatlar kabi muhim sohalarni ham qamrab oladi. Natijada iqtisodiyotning samaradorligi oshib, aholining hayot sifati yaxshilanadi.

O'zbekiston Respublikasi ham global raqamlashtirish jarayonlaridan chetda qolmay, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni milliy taraqqiyotning muhim omili sifatida e'tirof etmoqda. Mamlakatda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar doirasida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, innovatsion

rivojlanishni jadallashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, davlat boshqaruvi va iqtisodiyotning real sektorida raqamli yechimlardan foydalanish samaradorlikni oshirish, korrupsiya holatlarini kamaytirish va investitsiyaviy muhitni yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishida davlatning o'rni alohida ahamiyatga ega. Chunki aynan davlat tomonidan ishlab chiqiladigan strategiyalar, qonunchilik bazasi va institutsional mexanizmlar raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatini belgilab beradi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati izchil va tizimli xarakter kasb etmoqda. Xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatda raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va zamonaviy raqamli xizmatlarni joriy etishga qaratilgan asosiy dasturiy hujjat hisoblanadi.

Mazkur strategiya doirasida elektron hukumat tizimini takomillashtirish, davlat xizmatlarini to'liq raqamlashtirish, ochiq ma'lumotlar bazalarini kengaytirish hamda raqamli texnologiyalar asosida yangi biznes modellarini rivojlantirish vazifalari belgilangan. Bu jarayonlar davlat boshqaruvida samaradorlik va shaffoflikni oshirish bilan bir qatorda, tadbirkorlik subyektlari uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratishga xizmat qilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish faqatgina texnologik masala bo'lib qolmay, balki iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli davlat tomonidan raqamli sohani qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda IT-sohani rivojlantirish, startaplar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va soliq imtiyozlari taqdim etish orqali raqamli iqtisodiyot subyektlari uchun qulay sharoitlar yaratilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotning barqaror rivoji inson kapitali bilan bevosita bog'liq. Yuqori malakali, raqamli ko'nikmalarga ega kadrlarni tayyorlash masalasi davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bois, mamlakatda IT-ta'limni rivojlantirish, yoshlarni dasturlash va raqamli texnologiyalar sohasiga jalb etish bo'yicha qator dastur va loyihalar amalga oshirilmoqda. Bu esa kelgusida raqamli iqtisodiyotning raqobatbardosh va barqaror rivojlanishini ta'minlashga zamin yaratadi.

Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasidagi davlat siyosati va rag'batlantirish mexanizmlarini ilmiy asosda o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu mavzu mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining hozirgi bosqichida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lib, raqamli transformatsiya

jarayonlarini yanada samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan xulosalar va takliflarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili

Raqamli iqtisodiyot va uni rivojlantirishda davlat siyosatining o'z masalasi so'nggi yillarda mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng tadqiq etilmoqda. Ilmiy adabiyotlarda raqamli iqtisodiyot tushunchasi, uning tarkibiy qismlari, iqtisodiy o'sishga ta'siri hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi turli nazariy va amaliy yondashuvlar asosida tahlil qilingan.

Xorijiy olimlardan N.Negroponte, K.Shvab, D.Tapscott kabi tadqiqotchilar o'z asarlarida raqamli texnologiyalarning iqtisodiy tizimni tubdan o'zgartiruvchi omil ekanligini ta'kidlab, raqamli iqtisodiyotning asosiy drayverlari sifatida internet, axborot texnologiyalari va innovatsiyalarni ko'rsatib o'tganlar. Jumladan, K.Shvab "To'rtinchi sanoat inqilobi" konsepsiyasi orqali raqamli texnologiyalar davlat boshqaruvi, ishlab chiqarish va ijtimoiy sohalarga chuqur kirib borayotganini ilmiy asoslab bergan. Ushbu yondashuvlar raqamli iqtisodiyotning global miqyosdagi ahamiyatini ochib berishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va BMT kabi xalqaro tashkilotlarning hisobotlarida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatlar raqobatbardoshligini oshirish, samarali boshqaruvni ta'minlash va inklyuziv iqtisodiy o'sishga erishishda muhim vosita ekani qayd etilgan. Ushbu manbalarda davlat siyosatining muhim yo'nalishlari sifatida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va inson kapitaliga investitsiya kiritish masalalariga alohida urg'u beriladi.

O'zbekistonlik olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning milliy xususiyatlari, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilingan. Jumladan, mahalliy iqtisodchi olimlar raqamli iqtisodiyotning rivoji mamlakat iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash hamda davlat xizmatlari samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning ilmiy ishlarida O'zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamlashtirish islohotlari, xususan, elektron hukumat tizimi va raqamli xizmatlarning joriy etilishi ijobiy baholanadi.

Normativ-huquqiy manbalar ham mazkur mavzuni o'rganishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini belgilab beradi. Ushbu hujjatlarda raqamli infratuzilmani rivojlantirish, IT-sohani qo'llab-quvvatlash,

innovatsion muhitni shakllantirish va raqamli ko'nikmalarga ega kadrlar tayyorlash masalalari asosiy vazifalar sifatida qayd etilgan.

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda davlatning faqat tartibga soluvchi emas, balki faol rag'batlantiruvchi subyekt sifatidagi roli tobora kuchayib bormoqda. Biroq ayrim tadqiqotlarda raqamlashtirish jarayonida hududlar o'rtasidagi tafovutlar, kadrlar yetishmasligi va axborot xavfsizligi muammolari yetarlicha chuqur yoritilmagan. Shu sababli mazkur mavzuni yanada chuqurroq tadqiq etish va mavjud tajribalarni ilmiy asosda umumlashtirish dolzarb hisoblanadi.

Asosiy qism

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish jarayoni davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda davlat tomonidan ishlab chiqilgan strategik hujjatlar, institutsional islohotlar va iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli transformatsiya mamlakat iqtisodiyotining samaradorligini oshirish, boshqaruv tizimini takomillashtirish va innovatsion faoliyatni jadallashtirishga xizmat qilmoqda.

Davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri raqamli infratuzilmani rivojlantirish hisoblanadi. Keng polosali internet tarmoqlarini hududlarda kengaytirish, mobil aloqa qamrovini oshirish va zamonaviy ma'lumotlar markazlarini barpo etish orqali raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu, o'z navbatida, elektron tijorat, onlayn to'lov tizimlari va masofaviy xizmatlar rivojiga zamin yaratmoqda. Ayniqsa, qishloq hududlarida raqamli infratuzilmaning rivojlanishi hududlararo iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda davlat tomonidan joriy etilayotgan rag'batlantirish mexanizmlari alohida ahamiyat kasb etadi. Jumladan, IT-soha subyektlari uchun soliq va bojxona imtiyozlari, startap loyihalarni qo'llab-quvvatlash dasturlari hamda IT Park rezidentlariga yaratilgan preferensiyalar innovatsion faoliyatni faollashtirmoqda. Ushbu mexanizmlar raqamli mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishni kengaytirish, ularning eksport salohiyatini oshirish hamda yangi ish o'rinlarini yaratishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, davlat boshqaruvida raqamli texnologiyalarni joriy etish raqamli iqtisodiyot rivojining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Elektron hukumat tizimi orqali davlat xizmatlarini onlayn shaklda ko'rsatish, idoralararo axborot almashinuvini yo'lga qo'yish va ochiq ma'lumotlar bazalarini kengaytirish boshqaruv jarayonlarida shaffoflik va tezkorlikni ta'minlamoqda. Bu esa tadbirkorlik subyektlari uchun qulay

ishbilarmonlik muhitini yaratib, korrupsiya holatlarining kamayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning barqaror rivoji inson kapitali bilan chambarchas bog'liq. Shu bois, davlat tomonidan raqamli ko'nikmalarga ega kadrlar tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. IT-ta'lim dasturlarini kengaytirish, oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy mutaxassisliklarni joriy etish hamda yoshlarni raqamli sohalarga jalb etish orqali malakali kadrlar zaxirasi shakllantirilmoqda. Natijada, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning izchil rivojlanishi va uning iqtisodiy o'sishga qo'shayotgan hissasi tobora ortib bormoqda.

Muammo va kamchiliklar

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish borasida muayyan yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, ushbu jarayonda qator muammo va kamchiliklar mavjud bo'lib, ular raqamli transformatsiyaning samaradorligini to'liq ta'minlashga to'sqinlik qilmoqda. Avvalo, raqamli infratuzilmaning hududlar bo'yicha notekis rivojlanganligi muhim muammolardan biri hisoblanadi. Katta shaharlar va markaziy hududlarda internet tezligi va sifati nisbatan yuqori bo'lsa, ayrim chekka va qishloq hududlarida raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari cheklangan. Bu holat raqamli iqtisodiyotning inklyuziv rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Ikkinchi muhim muammo — raqamli ko'nikmalarga ega kadrlar yetishmovchiligi hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan bo'lsa-da, mehnat bozorida ushbu sohada yetarli malakaga ega mutaxassislar soni cheklangan. Ta'lim tizimi va amaliyot o'rtasidagi uzilishlar ayrim hollarda bitiruvchilarning real ehtiyojlarga mos bo'lmagan bilimlar bilan cheklanishiga olib kelmoqda. Bu esa raqamli loyihalarning samarali joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda.

Shuningdek, normativ-huquqiy bazaning ayrim jihatlari raqamli iqtisodiyot talablariga to'liq moslashmagan. Xususan, ma'lumotlarni himoyalash, kiberxavfsizlik va raqamli bitimlarni huquqiy jihatdan tartibga solish masalalarida ayrim bo'shliqlar mavjud. Bu holat tadbirkorlik subyektlarida huquqiy noaniqlikni yuzaga keltirib, innovatsion faoliyat faolligini pasaytirishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotni moliyalashtirish bilan bog'liq muammolar ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Startaplar va innovatsion loyihalar uchun venchur kapital va uzoq muddatli investitsiyalarning yetishmasligi ko'plab istiqbolli tashabbuslarning to'liq amalga oshishiga to'sqinlik qilmoqda. Davlat tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari mavjud bo'lsa-da, ularning qamrovi va samaradorligini yanada oshirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, mazkur muammo va kamchiliklarni bartaraf etish raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatini yanada takomillashtirishni, kompleks yondashuv va tizimli islohotlarni talab etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining muhim strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar, qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar hamda davlat tomonidan joriy etilayotgan rag'batlantirish mexanizmlari mamlakatda raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirishga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalarni iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga joriy etish orqali boshqaruv samaradorligi oshib, davlat xizmatlarining sifati va shaffofligi ta'minlanmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, IT-sohani qo'llab-quvvatlash, startaplar va innovatsion loyihalar uchun qulay muhit yaratish raqamli iqtisodiyotning barqaror o'sishiga muhim ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, elektron hukumat tizimining rivojlanishi va davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi iqtisodiy jarayonlarda byurokratik to'siqlarni kamaytirib, tadbirkorlik faoliyati uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, soliq va bojxona imtiyozlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari innovatsion faollikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Biroq, raqamli iqtisodiyotning to'liq va samarali rivoji uchun mavjud muammo va kamchiliklarni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega. Hududlar o'rtasida raqamli infratuzilmaning notekis rivojlanishi, malakali kadrlar yetishmovchiligi va kiberxavfsizlik bilan bog'liq masalalar davlat siyosatini yanada takomillashtirishni talab etadi. Kelgusida raqamli ta'limni rivojlantirish, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish va normativ-huquqiy bazani zamon talablariga moslashtirish orqali O'zbekistonning raqamli iqtisodiyot sohasidagi salohiyatini yanada oshirish mumkin. Bu esa mamlakatning raqobatbardoshligini kuchaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. **“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risidagi** Farmon. – Toshkent, 2020. – 5–18-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi** Qarorlar to'plami. – Toshkent: Adolat, 2021. – 22–35-betlar.

3. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 110–115-betlar.
4. Schwab K. **The Fourth Industrial Revolution.** – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 45–67-betlar.
5. Tapscott D. **The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence.** – New York: McGraw-Hill, 1996. – 89–104-betlar.
6. Negroponte N. **Being Digital.** – New York: Vintage Books, 1995. – 156–170-betlar.
7. Jahon banki. **Digital Development Overview Report.** – Washington, DC, 2020. – 30–48-betlar.
8. Xolmatov S., Abduqodirov A. **Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022. – 72–95-betlar.
9. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 142–150-betlar.
10. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF). **Digitalization and Economic Growth.** – Washington, DC, 2019. – 55–70-betlar.